

nemu učiteljskemu svetu, v katerem imajo glas in sedež vsi okrajni šolski nadzorniki in zastopniki učiteljstva dotičnega okraja.

Pri vožnji navkreber odstrani razumen voznik cokolj. Krajni šolski sveti so razviku šolstva samo v oviro, zato naj se jih odpravi. Enorazrednice spadajo v predpotopno dobo, v moderni Jugoslaviji jih torej ni treba.

Na stolu šolskega nadzorništva sedi že mnog naš človek. Pri oddaji službenih mest naj odloča starost in sposobnost prosilčeva — pravičnost torej in glas srca.

Preustrojitve jugoslovanskega šolstva.

Narodno šolstvo je klicalo po temeljiti preuredbi. Že med vojno se je zasnova v »Zavezi« poseben odsek za reformno šolstvo, kateremu je načeljeval marljivi urednik Pavel Flerč. Vsa okrajna učiteljska društva so delovala pri osnutku tega načrta, pa tudi pozneje so se pošiljale razprave z občin zborov, ko je bil naš »Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje« že dotiskan in razposlan kot brezplačna priloga »Učiteljskega Tovarisa«. Zavezinemu pozivu k sodelovanju pa so se odzvali tudi priznani odlični šolniki in društva, v katerih delokrog je spadala ta prenova. Na našo iniciativo je poklicalo poverjenišvo za uk in bogočastje konferenco odposlancev »Zaveze« (Gangl in Flerč), »Slomškove Zveze«, meščanskošolskega in srednješolskega učiteljstva, učiteljskega, zdravništva in kmetijstva. Vlada za to konferenco ni pripravila potrebne snovi, zato se je razpravljalo na podlagi našega načrta.

Prva anketa v Ljubljani.

O naših narodnih šolah je razpravljala anketa, kateri je predsedoval ravnatelj Henrik Schreiner. Ta anketa je želela vsaj enotne spodbudne srednje šole z enotno podlago in z enotnimi učnimi načrti. Vsi nižji razredi realk, gimnazij, realnih gimnazij in dosedanjih meščanskih šol bi se spojili v enotno srednjo šolo.

Druga anketa v Ljubljani.

Druga anketa je razpravljala o preustrojitvi srednjih šol. To posvetovanje je vodil vladni svetnik dr. Fran Detela. Ta anketa je zavrnila našo enotno srednjo šolo, ker grščine, latinščine in nemščine ne more pogrešati. Ostanejo torej trije tipi: gimnazija, realka (realna gimnazija in štirirazredna meščanska šola. Dolžnost naša je sedaj, da postanejo meščanske šole naša domena in — naše ljubljenske.

Akademikna izobrazba učiteljstva.

Zaveza pa je šla še dalje! Poslala je vseučiliški komisiji spomenico, v kateri želi, da naj se dovrši in formalno zaključi učiteljska strokovna izobrazba s pravico svobodnega vstopa na vseučilišče. S tem bi se dvignil ugled in pridobila veljava učiteljstva, narodnega šolstva in po teh kultura jugoslovanskega naroda. Ustanovi naj se dveletna pedagoška fakulteta na bodočem slovenskem vseučilišču. Vsak absolvent učiteljskega imel pravico vstopiti na vseučilišče.

»Prosvetni odbor« v Beogradu.

V istem času, ko sta delali anketa na preustrojitvi šolstva v Ljubljani, se je posvetovala anketa šolskih strokovnjakov iz Sarajeva, Ljubljane, Splita, Zagreba in Novega Sada v Beogradu o ureditvi nove jugoslovanske šole. Produkt teh posvetovanj je »Načrt za zakon o narodnih šolah v kraljestvu SHS«, kateremu je pridejan tolmach. Je v marsikaterem oziru nazadnjaški in zlasti za naše slovenske razmere v marsičem nesprejemljiv, ker hodi po oni poti, ki pelje navzdol. Do sankcije bo treba vsekakor še mnogo truda, da se popravi vsaj ono, kar se more še oteti splošni škodi.

Novi načrt šolskega zakona.

Načrt državnega šolskega zakona se je izvršil preko našega načrta, brez naše vednosti in brez našega sodelovanja, toda za nas, zato ne sme o usodi učiteljskega stanu in šolstva odločevati brez nas nobena zakonodajna oblast.

Savez učiteljskih udruženja kralj. SHS.

Ujedinjenje troimenskega naroda v skupno državo je zahtevalo poleg enotnega šolstva tudi enotno državno stanovsko organizacijo. Zopet je bila naša Zaveza prva, ki je klicala jugoslovanske stanovske brate in sestre v edinstveno združenje. Provali smo pokrajinske organizacije, naj se izjavijo, ali naj se dosedanje učiteljske Zveze docela opuste in naj stopi na njih mesta samo ena stanovska centralna organizacija, ali pa naj se obdrže pokrajinske organizacije pod skupno centralno Zavezo. Dobili smo zvečina odgovor, ki je potrdil naše drugo vprašanje. Iz Ganglovega peresa je izšel v stanovskem

glasilu članek pod naslovom »Unija jugoslovanskega učiteljstva«, v katerem je bilo razloženo, kako in na kak podlagi naj se zasnove naše učiteljsko združenje.

Predposvetovanja.

Na dan 8. junija so bile sklicane v Beograd pokrajinske Zveze k skupnem razgovoru, kjer se je postavil temeljni osrednji organizaciji. Tozadevno je bil klican v Zagreb dne 14. junija Zvezin predsednik. Dne 22. junija so se vršila v Zagrebu posvetovanja, dne 24. in 25. junija pa v Beogradu, kjer so zastopali Zavezo L. Jelenc, A. Gnus in E. Gangl. Dne 6., 7. in 8. avgusta, ko se je vršila 31. skupščina Udruženja srbskega učiteljstva v Beogradu, je bil navzoč pri razpravah poleg zastopstva Hrvatov tudi naš predsednik.

Odboru Udruženja srbskega učiteljstva in pa referentoma v prosvetnem ministru, ki bosta zajedno zastopala hrvatsko in slovensko pokrajinsko učiteljsko Zvezo, se je poverila sestava pravil in poslovnega reda ter priprava za kongres vsega jugoslovanskega učiteljstva, ki se vrši drugo leto ob velikih počitnicah.

Naši službeni prejemki.

Cesar ni hotela dati učiteljstvu v tolikih stoletjih mačevska Avstrija, naklonila nam je mlada Jugoslavija že takoj v prvem letu svojega obstoja. Naši zahtevi, da naj se plače učiteljstvu zenačijo in urede njegovi službeni prejemki, kakor tudi prejemki vpokojenega učiteljstva ter preskrba učiteljskih vdov in sirot, s prejemki in z vsemi dokladi, kakor jih imajo državni uradniki od enajstega činovnega razreda navzgor, se je ugodilo v vsem obsegu.

Dne 30. decembra 1918 je narodna vlada SHS razpravljala o učiteljskih prejemkih. Poverjenišvo za uk in bogočastje je predložilo narodni vladi tri načrte: 1. naš predlog, ki je znan iz novembarske spomenice; 2. načrt, ki je bil zasnovan po načrtu plač graškega učiteljstva; 3. načrt, ki je bil sredi med obema in je odpiral napredovanje samo do IX. činovnega razreda. Poverjenik za pravosodje dr. Vladimir Ravnihar je tedaj predlagal, naj se sprejme načrt učiteljstva. Ta predlog je bil sprejet brez ugovora soglasno.

Naredba o ureditvi učit. plač za Slovenijo.

Učiteljske plače so se uredile po plačah državnih uradnikov od XI. do VII. čin. razr., in sicer tako, da prejema ljudskošolsko učiteljstvo plače od XI. do VIII., meščanskošolsko učiteljstvo pa plače od X. do VII. čin. razr. Plače so urejene po čin. razr. in stopnjah, in sicer kot temeljne plače, aktivitetne doklade in opravilne doklade šolskih vodij. Službena doba traja 35 let. Zajedno so se potom naredbe uravnale plače vpokojenemu učiteljstvu, učiteljskim vdovam in sirotam.

Poznejša uredba naših plač v pet razredov s stopnjami nas je nekoliko motila. Tudi ne vemo, čemu povdarjajo vladni razglasi, da veljajo na primer novi prejemki za državne uradnike »in za učiteljstvo.« V obliki draginskih doklad, kjer so mišljeni tudi nabavni prispevki, smo dobili dvakrat poviške, po vladnem besedilu take poviške, ki odgovarjajo popolnoma plačam državnih uradnikov.

Zakon o ureditvi učiteljskih plač v drž. SHS.

Dne 25. junija je bil sprejet v Narodnem predstavništvu v Beogradu zakon narodnih šol. Po tem zakonu dobi stalno učiteljstvo letno po 2400 dinarjev. Prvih osem poviškov je po 300, zadnji pa po 200 dinarjev na vsaka tri leta. Poslednja plača je 5000 dinarjev. Z 32. službenim letom se more učiteljstvo vpokojiti. Začasno učiteljstvo dobiva na leto 1600 dinarjev. Učiteljstvo ima pravico na brezplačno stanovanje in kurivo, ali na denarne doklade za to.

Dne 1. decembra 1919 stopijo plače v pravomočje za vse učiteljstvo kraljevine SHS. Šola je državna last, učiteljstvo državni činovniki. V Narodnem predstavništvu je bil zakon sprejet brez ugovora in tudi soglasno. Vseh navzočih 158 poslancev je glasovalo za zakon.

Draginja.

Draginja vidoma narašča pri vsakih naših novih prejemkih. Ko se določi naša državna meja in uredi valuta, mora biti prva naloga državnikov, da se draginja zmanjša. Da pokaže lep vzgled, naj začne z odpravo draginje država najprej pri sebi, recimo z odpravo previsoke carine in prevelikih cen vožnje po državnih železnicah, potem naj potrk pri nešteti veržnikih in nato vsepovsod, da pade cena živilom in drugim življenjskim potrebščinam. Dasi imamo napram prejšnjim prejemkom lepe plače, kar državno blaginjo izdatno obremenjuje, vendar zadostuje ta plača samo za živila, zmanjka

nam pa, posebno oženjenim, predvsem za obleko.

Celibat učiteljic odpravljen.

Za učiteljice je važno, da so v službenih prejemkih enakopravne z učitelji. Za nje je tudi novost, da je ministrski svet v Beogradu odobril zakonski načrt, ki odpravlja celibat ljudskošolskih učiteljic.

Vse za Jugoslavijo.

Mnogo naporega dela je že za nami, toda rešitve čaka še obilo novih važnih vprašanj. Razrešimo jih družno!

»Zaveza« naj nam bo tudi v zadnji upravnih dobi čebelni panj: Matica v njem bodi vodstvo in upravni odbor z odseki, okrajna društva pa marljive delavke; trotoy ne rabimo.

Jezikovnih mej ni več. Vsemu jugoslovanskemu učiteljstvu mora biti odprta pot v vse pokrajine kraljevine SHS, kar naj uresniči pravilno urejeni srbo-hrvatski oziroma slovenski učni tečaj.

Prišli smo v novo državo prerajeni in oživljeni, pod domači krov, ki je živel dosih dob v nas kakor sanje iz daljav. Oklenimo se te naše domovine z vso dušo in z vsem žarom domovinske sreče. Polagajmo vero v mladi no do veličine dobljene in tolikanj zaželjene lastne države vcepljajmo v dovezetna srca upanje v krasnejšo bodočnost njeno, užigajmo plamen neskončne ljubezni v vseh, ki so dobre volje, do skupne zemlje jugoslovanske, ki je in mora ostati naša za vedno!

Članstvo Zaveze.

Pregled članov in društev, organiziranih v »Zavezi jugoslovanskega učiteljstva« leta 1918 in 1919.

	1918 čl.	1919 čl.
1. Belokranjsko	36	48
2. Brežiško-sevniško	50	60
3. Celjsko	83	98
4. Gornjegrajsko	25	29
5. Kaniško	23	41
6. Kočevsko	35	34
7. Konjsko	27	41
8. Kozjansko	28	36
9. Kranjsko	32	72
10. Laško	65	72
11. Litijsko	27	48
12. Ljubljansko	47	94
13. Ljubljanska okolica	11	47
14. Ljutomersko	36	56
15. Logaško (deloma zasedeno)	37	27
16. Maribosko	51	128
17. Novomeško	27	56
18. Ormoško	36	43
19. Pedag. v Krškem	70	104
20. Ptujsko	46	104
21. Radovljansko	28	47
22. Savinjsko	30	28
23. Slovenjebistriško	23	31
24. Slovenjegrajsko	18	24
25. Saleško	28	26
26. Šmarnsko-rogaško	42	57
27. Marberško	—	13
28. Borovelsko	—	41
29. Pliberško	—	30
30. Pedag. v Velikoven	—	49
31. Šentlentsko	30	30
32. Postojnsko (zasedeno)	38	—
33. Vipavsko (zasedeno)	30	—
34. Sežansko	47	—
35. Tržaško	158	—
36. Istrsko (slovensko) (zasedeno)	53	—
37. Goriško (zasedeno)	105	—
38. Tolminsko	59	—

Skupno leta 1918 čl. 1614. leta 1919 čl. 1481, brez zasedenega ozemlja.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Poziv društvom.

Glasom vodstvenega sklepa so do konca tekočega leta oproščeni oni učitelji začetniki, ki pristopijo jeseni k uč. društvom, društvene, kakor Zavezine članarine. Plačajo samo liste računajoč od dneva pristopa. Kdor pristopi meseca oktobra plača za Popotnika 4 K, Učit. Tovarisa 5 K, skupno 9 K. Ako želi imeti vse Popotnikove številke, plača 16 K in Učit. Tov. 5 K, skupno 21 K.

Vsa okr. učit. društva in posameznike prosimo, da nam pri javljanju novih članov povedo, od kdaj želi kdo prejemati liste, posebno glede Popotnika, drugače jih dobe od dneva prijave. — Da se izognemo nepotrebnim zmedam in reklamacijam, naj povedo društva pri novih članih, kje so bili preje včlanjeni. — Vsak

posameznik naj sporoči novo bivališče takoj tu sem. Članarino plačujte pri domačem društvu! Vodstvo Zaveze.

Društvene vesti.

+ Pedagoško društvo v Krškem. Učiteljstvo »Krškega okrožja« zboruje v četrtek, dne 9. oktobra t. l. ob 10. uri dopoldne v ris. dvorani meščanske šole v Krškem. Dnevni red: 1. Poročilo o delegacijskem zborovanju Zaveze. 2. Izpreminjevalni predlogi in nasveti k »Načrtu zakona o narodnih šolah za kraljestvo Srbob, Hrvatov in Slovencev.« (Izdelen od »Prosvetnega odbora v Beogradu.) 3. Slučajnosti. Pozivljamo vse tovariše in tovarišice, da se polnoštevilno udeležijo tega zborovanja. Opozorjamo na »Poziv vsemu učiteljstvu« v 38. števil. »Učit. Tov.«

+ Kamniško učiteljsko društvo bo zborovalo dne 9. oktobra 1919 ob 14. uri v Radomljah. Glavna točka je razgovor o načrtu zakona o narodnih šolah za kraljestvo SHS. Vsak posameznik naj načrt dobro prouči, da bo mogoč temeljit razgovor o nujno potrebnih izpremembah. — Pri tej priliki se bodo sprejemale tudi prijave za »Slovensko Šolsko Matico«.

+ Učiteljsko društvo za laški okraj zboruje v nedeljo dne 12. oktobra t. l. o poldeveti uri v prostorih narodne šole na Zidanem mostu. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Društvene zadeve. 3. Poročilo o delegacijskem zborovanju Zaveze. 4. Načrt zakona o narodnih šolah za kraljestvo Srbob, Hrvatov in Slovencev. 5. Začasni učni načrt in program za učiteljskega v kraljestvu SHS. 6. Slučajnosti in predlogi. Zaradi važnosti posameznih točk dnevnega reda pričakuje polnoštevilne udeležbe odbor.

Iz Jugoslavije.

— Predsednik »Slomškove Zveze« in kompromis med obema organizacijama. Necemo poostrovati političnega nasprotstva med obema organizacijama, ker vemo, da je to na kvar nasemu stanu in smo že izjavili, da smo vedno pripravljene za pošten kompromis v zadevah, ki so nam skupne. Pišemo to kot odločni pristavi strogo strokovne organizacije in obsojamo strankarstvo v stanu pri stanovskih interesih, ki so nam skupni in kjer potrebuje v dosego smotra skupnega nastopa. Da smo v to res pripravljene, smo dokazali tudi že z dejanji! Ne bo se nam potreba naslanjati tudi na nobeno politično stranko in ne biti nje privesek, če bomo i v nadalje solidarni. Pri zastopstvu učiteljskih zastopnikov v višji šolski svet je bil izvršen kompromis in skupen nastop za izvedbo volitev naših zastopnikov. Izkazalo se je, da na podlagi volitev ni prišla manjšina do svojega zastopstva. To smo lojalno popravili naknadno in kompromisnim potom dopustili tudi zastopnike »Slomškove Zveze« v to korporacijo, dasi, če bi šlo po številu članstva, ne bi smela zahtevati »Sl. Zv.« enakega števila članov, kakor »Zaveza«. To nam priznajo tudi lojalni člani »Slomškove Zveze«, da ima »Zaveza« ogromno večino učiteljstva na svoji strani. Druga skupna borba je bila za višje šolske nadzornike za ljudske šole, ki naj bi bili vzeti iz vrst ljudskošolskega učiteljstva. Tudi tu smo nastopili skupno in s skupnim nastopom svoj smoter dosegli. Ne mislite, da bi si sami ne upali doseči istega smotra, a držimo se načela skupnih stanovskih interesov, pri katerih hočemo premostiti — v okrepitev in korist našega stanu — tudi most stanovsko-politiškega strankarstva. Saj nam je pri stanovskih zadevah, pri naših pravnih in gmočnih vprašanjih, smoter vedno skupen, enak in isti, torej je vsako strankarstvo pri teh vprašanjih na kvar stanu; drugače je pri kulturno-šolskem boju, tu smo si v nazorih nasprotni! Zato smo pa zahtevali ob prevratu brezpogojno odstranitev bivšega predsednika »Slomškove Zveze«, Jakliča, ker je grešil zoper naš skupen stanovski interes in je glasoval iz strankarskih ozirov proti regulaciji naših plač, čeprav je bil hkrati predsednik stanovske organizacije; zato smo zahtevali brezpogojno odstranitev vseh onih oseb, ki so bili nosilci korumpiranih političnih razmer in so iz strankarsko zagrizenega fanatizma nelojalno postopali napram svojim kolegom in so svoja mesta izrabljali ter grešili proti interesom celokupnega stanu. Zahtevali smo, da morajo pasti tudi osebe, kjer so osebe tesno zvezane s korumpiranim sistemom in so te nosilke tega sistema! Da preidemo nazaj k višjim šolskim nadzornikom! Izvršen je bil kompromis med obema organizacijama in mi mislimo, da niso za izvršitev tega kompromisa odgovorni le pogajalci med seboj, ne le predsedniki organizacij osebno, temveč da je s kompromisom za skupno stanovsko zadevo zvezana tudi čast vseh orga-